

привели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції». Але, будучи винятком з застосування ст. 6 Закону, узгоджені дії з продажу та використання товарів (вертикальні угоди), є правомірними, доки не настануть визначені в ч. 2 ст. 8 Закону негативні наслідки для економічної конкуренції.

Отже, правомірність вертикальних угод презумується законом України. Спростування відповідної презумпції покладено на органи АМКУ, які мають виявити та довести у встановленому законом порядку наявність надзвичайних результатів вертикальних угод, що спотворюють конкуренцію у визначений ч. 2 ст. 8 Закону спосіб.

Такий підхід в національному регулюванні в цілому відповідає практиці, що склалась в ЄС. Зокрема, для виокремлення вертикальних угод Європейська комісія на основі своєї практики прийняла Керівництво-роз'яснення із вертикальних обмежень 2010/С 130/01 (Guidelines on Vertical Restraints). Керівництво-роз'яснення враховує різницю між антиконкурентними та конкурентноспроможними угодами.

Відповідно, законною підставою застосування АМКУ санкцій за порушення учасниками вертикальних угод антиконкурентного законодавства є не сам факт вчинення узгоджених дій за такими угодами, а виникаючі у результаті таких угод факти суттєвого обмеження конкуренції на всьому ринку чи в значній його частині, монополізації відповідних ринків; обмеження доступу на ринок інших суб'єктів господарювання; економічно необґрунтоване підвищення цін або дефіциту товарів. При цьому склад правопорушення, визначений у ч. 2 ст. 8 Закону, на відміну від визначеного у ч. 1 ст. 6 Закону, пов'язує неправомірну поведінку із реальним настанням негативних наслідків угод вертикального характеру, а не із їх можливим настанням.

Добровольська Володимира Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарського права і процесу

ЦІНОУТВОРЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ціноутворення у загальному сенсі є комплексним поняттям та представляє собою механізм, порядок та умови встановлення ціни на конкретний товар (продукцію, послуги, тощо). Закон України «Про ціни та ціноутворення» визначає ціноутворення як процес

формування та встановлення цін. Комплексність полягає у тому, що зазначене поняття досліджується як юриспруденцією, так й соціальними та економічними науками. За характером ціноутворення є економіко-юридичною категорією господарського змісту через легальне визначення господарської діяльності. Так, за ст. 3 Господарського кодексу України (надалі – ГК України) діяльність суб'єктів господарювання (господарська діяльність) має вартісний характер, має цінову визначеність. А отже, ціноутворення має істотне значення та є одним з визначальних елементів господарської діяльності.

Нормальний розвиток ринкової економіки неможливий без ринкових цін, які виконують роль регулятора виробничо-господарської діяльності підприємств, сприяють підтримці основних господарських пропорцій. Проте повна відмова від державного управління цінами і ціноутворенням представляє іншу крайність. Тому у країнах з розвинутою ринковою економікою ціноутворенням управляють і держава і ринок [1, с. 343].

В Україні одним із найважливіших факторів й досі залишається державне регулювання та цінова політика держави. Важливість цінової політики держави підкреслена в рішенні Конституційного Суду України у справі про комунальні послуги від 02.03.99 р., в якому зазначається: «Цінова політика, тобто стратегія держави щодо встановлення і зміни цін, є однією із складових частин внутрішньої економічної і соціальної політики держави. Конституційне повноваження Верховної Ради України на визначення засад цієї політики реалізоване нею, зокрема, у Законі України «Про ціни і ціноутворення», який сформулював основні принципи встановлення і застосування цін і тарифів та організації контролю за їх дотриманням на території України» [2]. Державне регулювання ціноутворення визначене через те, що ціноутворення за ст. 12 ГК України є прямим засобом державного регулювання. Суть прямих методів така: в умовах ринкової економіки підприємство-виробник самостійно встановлює ціни на свої вироби, однак при цьому воно має враховувати чинні державні законодавчі та нормативні акти. Відхилення від встановлених норм і правил проявляється у процесі взаємодії підприємства з партнерами, кредитно-фінансовою і банківською системою, податковою адміністрацією та ін. Пряме регулювання найчастіше здійснюється в періоди інфляції та дефіциту товарів. За цих умов держава втручається в діяльність підприємств, регулюючи ціни на найважливіші товари та послуги для населення, вживаючи антимонопольних заходів, намагаючись зменшити соціальне напруження в суспільстві. Пряме регулювання здійснюється в так званих галузях суспільного користування [3, с. 115].

На сьогодні державне регулювання цін настільки органічно пов'язано із ринковим ціноутворенням, що деякі дослідники

навіть визначають державу як обов'язкового та невід'ємного суб'єкта цього процесу. Наприклад, М. М. Артус, надаючи визначення механізму ринкового ціноутворення, зазначає, що останній є «системою цілеспрямованих заходів економічного впливу суб'єктів ринку (продавців, покупців і держави) на формування цін з метою забезпечення виконання поставленої перед ними мети» [4, с. 78].

Як відомо, Україна все ще знаходиться у перехідному періоді до формування ринкової економіки, яка об'єктивно вимагає впровадження вільних цін, тобто цін, які встановлюються не державою, а виникають об'єктивно на ринку в умовах вільної конкуренції, з урахуванням справжньої вартості товару, співвідношення попиту і пропозиції на нього. Процес переходу до вільних цін досить тривалий і вимагає багато зусиль, передусім створення відповідних умов: ліквідації монополії приватної власності, роздержавлення і приватизації засобів виробництва, виникнення вільної конкуренції. Ігнорування цього неминуче призводить до цінової агресії на життєвий рівень населення та незадовільний стан економіки.

У 1992 році в Україні розпочалась так звана лібералізація цін без створення відповідних умов. Процес впровадження вільних цін нагадував спроби збудувати будинок починаючи не з фундаменту, а з даху. Крім того, відсутність вільної конкуренції, монополістичне становище багатьох державних підприємств дало їм право встановлювати високу, надмірну норму рентабельності, аж до 600 %. Деякі підприємства за рахунок зростання цін намагались залатати всі прорахунки в своєму господарстві. Іноді у собівартість продукції включали навіть витрати на будівництво об'єктів соціального призначення. Шалене зростання цін призводило до спаду виробництва, зниження життєвого рівня населення. Нові ціни в ході лібералізації не стали вільними. Їх диктували монополістичні структури. Різниця лише в тому, що раніше цей процес контролювався державою, а пізніше все було віддано на відкуп керівникам підприємств [5, с. 25]. Отже, перехід до вільних цін передбачає насамперед створення умов для конкуренції. Але слушною є думка про те, що методів та інструментів цінового регулювання пріоритетне значення, на нашу думку, повинне надаватися їх дослідженню з позиції бюджетно-податкової та монетарної політики держави. Доцільність та обґрунтованість такого підходу пов'язана з існуванням суттєвих відмінностей у характері та тривалості впливу зазначених методів на об'єкти регулювання, різними цілями та суб'єктами регуляторного впливу, що визначає специфіку застосування цих методів та відповідних їм інструментів у процесі цінового регулювання [6, с. 151].

У сфері господарювання важливим є процес визначення ціни має системний характер і розкриває наукове пізнання за допомогою різних методів ціноутворення, принципів і засобів їх досягнення з метою отримання обґрунтованих результатів. Дослідження ціноутворення доцільно здійснювати з позиції маркетингу і менеджменту, що покладено у системний аналіз ціноутворення, оскільки тільки на цих засадах можна підвищити обґрунтованість цього процесу. Таким чином, можна зазначити, що методика визначення ціни має системний характер і розкриває наукове пізнання за допомогою комплексу методів ціноутворення, принципів і засобів їх досягнення з метою отримання обґрунтованих результатів [7, с. 142]. Слушною є думка про те, що при ринковому ціноутворенні реальний процес формування цін відбувається не на виробництві, не на підприємстві, а у сфері реалізації продукції, тобто на ринку під дією попиту і пропозиції, товарно-грошових відносин. Ціна товару та його користь проходять перевірку ринком і остаточно формуються на ринку [8, с. 88]. Нормативно зазначене виражене у відомчому акті [9], який потребує змін та скасування з метою уніфікації законодавства.

Таким чином можливо зробити наступні висновки:

- ціноутворення є комплексною економіко-правовою категорією, яка представляє собою порядок (процес) розробки, визначення та формування цін на товари (послуги, продукцію);

- ціноутворення є прямим засобом державного регулювання через нормативне регулювання та окремим напрямком цінової політики держави, яке, як правило виражається через програмування та планування у сфері господарювання;

- у сучасних умовах ціноутворення потребує реформування у вигляді уніфікації норм спеціального законодавства (скасування застарілих відомчих актів) та визначення основних пріоритетних напрямків державного втручання (інвестиційної сфери, сфери оподаткування).

Список використаної літератури:

1. Кардаш В. Я. Маркетингова товарна політика: Навч. посіб. / В. Я. Кардаш – К. – КНЕУ. – 2007. – С. 342-344.
2. У справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про тимчасову заборону підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги та послуги громадського транспорту, що надаються громадянам України» (справа про комунальні послуги): Рішення Конституційного Суду України від 02.03.1999. – № 2-рп/99 // Офіційний вісник України – 1999. – № 10. – Ст. 61.
3. Шкварчук Л.О. Ціни і ціноутворення: [навч. посібник] / Л. О.Шкварчук. – К. : Кондор, 2003. – 214 с.

4. Артус М. М. Механізм ціноутворення та його функціонування в умовах ринку / М. М. Артус // Фінанси України. – 2004. – № 10. – С. 77–87.
5. Калиніченко І.В. Імпульсивні явища в економіці: природна поведінка цін. / І. В. Калиніченко // Економіка України. 1998. – № 11. – С. 24-25.
6. Рогова Н.В. Аналіз форм та методів державного регулювання цін та процесів ціноутворення / Н.В. Рогова // Фінансовий простір. – 2014. – № 1 (13). – С. 150-154.
7. Тимофеев В. М., Мардус Н. Ю. Теоретико-методичні підходи щодо формування ціни підприємства / В.М. Тимофеев, Н.Ю. Мардус // Проблеми економіки. – 2012. – № 4. – С. 141-145.
8. Кареба М. І. Ціни та ціноутворення: опорний конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» денної та заочної форми навчання / М. І. Кареба – Миколаїв: МДАУ, 2017. – 100 с.
9. Про затвердження Інструкції про порядок позначення роздрібних цін на товари народного споживання в підприємствах роздрібної торгівлі та закладах ресторанного господарства: наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 04 січня 1997 р. № 2 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 3. – Стор. 118. – Код акта 71/1997

Возняковська Крістіна Анатоліївна

Чернівецький юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

**ЩОДО КРИТЕРІЇВ
ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ВІДНОСИН
У СПРАВАХ НЕСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ**

Судова практика із приводу юрисдикції спорів у процедурах банківської неспроможності досить різноманітна. Перша проблема стосується розмежування юрисдикції спорів про включення у реєстр вкладників для виплати гарантованих законом сум (на сьогодні у межах 200 тис. грн), з одного боку, та спорів щодо включення до реєстру акцептованих вимог кредиторів неспроможного банку усіх інших вимог, з іншого боку.

Наприклад, Велика Палата Верховного суду у постанові від 13 червня 2018 року зробила висновок, що «...спір про включення кредиторських вимог до реєстру акцептованих вимог кредиторів не є публічно-правовим та не належить до юрисдикції адміністративних судів».